

Naar een meer decentraal energiesysteem

Chantal Zeegers
Kirsten Ipema

28 november 2025

Programma

- 1) **De huidige opgave:** wonen, economie en mobiliteit mogelijk maken – energie is randvoorwaardelijk
- 2) **Rol en sturing gemeenten:** verantwoordelijkheden, praktijkvoorbeelden, ondersteuning
- 3) **Interbestuurlijke samenwerkingsagenda (ISA) & Randvoorwaarden VNG**
- 4) **Investeren in energie-infrastructuur & kapitalisatie netbeheerders**

De huidige opgave

- Opgave gemeenten: wonen, economie, mobiliteit mogelijk maken
- Toegang tot betaalbare energie is daarbij randvoorwaardelijk
- We gaan van een centraal naar een meer decentraal energiesysteem
 - Om hier invulling aan te geven, is verduurzamen en het inrichten van het lokale energiesysteem, en lokaal programmeren, noodzakelijk
- Netcongestie vertraagt de woningbouw, economische groei en verduurzaming van de woningbouw
- Beter benutten: De mogelijkheid krijgen om het bestaande elektriciteitsnet beter te laten benutten door bedrijven en instellingen.
- Rol van warmte in reductie netcongestie (WCW)
- Welk handelingsperspectief hebben gemeenten?

Ontwikkeling naar een meer decentraal energiesysteem

Kamerbrief decentrale ontwikkeling energiesysteem (juni 2025):

1. Vraag en aanbod van energie op elk schaalniveau optimaal in balans brengen & meer handelingsperspectief en lokaal zeggenschap
→ Energievraag en -aanbod slim afstemmen op lokaal, regionaal en nationaal niveau.
2. Betere samenhang tussen gebiedsontwikkeling en het energiesysteem
→ Woningbouw, mobiliteit, bedrijventerreinen ontwerpen met integratie van duurzame energie en infrastructuur.
3. Regie vanuit sociaal-maatschappelijk perspectief
→ Beslissingen maken met oog voor draagvlak, betaalbaarheid en lokale betrokkenheid.

Gemeenten nemen verschillende rollen in bij de inrichting van het energiesysteem

Naast wettelijke taken gemeenten (RO-beleid, regie op warmtetransitie) in verschillende vormen:

- **Sturend:** keuzes vastleggen in warmteprogramma en mogelijk opstellen van een integraal energieprogramma;
- **Coördinerend:** samenwerking en afstemming met partners, zoals netbeheerders, woningbouwcorporaties, provincie, bedrijven, etc;
- **Faciliterend:** bijv. ondersteuning bij bedrijventerreinen in vorming energiehubs en in de toekomst mogelijk energie delen

Gemeenten richten zich hoofdzakelijk op twee stromen:

- **Korte termijn:** mitigeren netcongestie problematiek
- **Lange termijn:** inrichting toekomstig energiesysteem 2030-2050

Uitdagingen waar gemeenten tegenaan lopen

- **Benodigde instrumenten om lokaal te sturen op het energiesysteem**
 - Inzicht in opgave
 - Toegang tot data
 - Energie is onder de huidige Omgevingswet geen wegingsfactor in ruimtelijke plannen – Onduidelijkheid in het ruimtelijk sturen op energie "Omgevingsrechtelijk sturen")
 - Gebrek aan kaders (groengas, waterstof)
 - Goed aan tafel zitten (Energyboards)

- **Onduidelijkheid over rol en verantwoordelijkheid gemeenten en andere stakeholders**
 - In hoeverre willen gemeenten verantwoordelijk zijn voor het inrichten en mogelijk maken van het energiesysteem op lokale schaal?
 - Welke keuzes hebben gemeenten te maken? Of zijn gemeenten afhankelijk van een keuze dat elders wordt gemaakt?

Vragen aan de zaal

- Hoe zien gemeenten hun rol in de sturing op de ontwikkeling naar een meer decentraal energiesysteem? Is dit een verantwoordelijkheid van gemeenten?
- Wat hebben gemeenten dan nodig om op gemeentelijke schaal invulling te geven aan die rol?
 - Capaciteit, middelen, wet- en regelgeving
- Wat vraag het mogelijk maken van de opgaven - wonen, economie, mobiliteit - en de daarvoor benodigde energie van de ambities van de huidige en toekomstige colleges?

Van een Rijksvisie op het energiesysteem naar interbestuurlijke afspraken over het energiesysteem

• Nationaal Plan Energiesysteem (NPE)

- NPE: integraal afwegingskader en agenda voor energiebeleid en verschillende (energie)beleidsprogramma's.
- Ontwikkelrichting voor energiesysteem 2050 incl. benodigde systeemverandering;
- Verbindt visie voor lange termijn met keuzes voor kortere termijn;
- Transitiepaden sectoren en ontwikkelpaden energieketens in onderlinge samenhang;

**Wat staat
ons te doen?**

• Interbestuurlijke afspraken tussen iig VNG, IPO, UvW, KGG en VRO, ism netbeheerders

- Met als doel
 - het gezamenlijk beoogde toekomstige energiesysteem soepeler, sneller en slimmer te realiseren door samenhangende keuzes te maken
- 2035-2040 met een doorkijk naar 2050; De afspraken geven keuze- en handelingsperspectief aan alle betrokken overheden, en aan bedrijven en maatschappelijke partijen.
- De afspraken dienen een positieve interbestuurlijke beweging en duurzame samenwerking te faciliteren, en bij te dragen aan het behalen van de doelen van de energietransitie.

Interbestuurlijke samenwerkingsagenda (ISA)

Overheden maken **nieuwe afspraken** over de **gezamenlijke opgave** en over **hoe ze samenwerken en besluiten**, ieder vanuit de eigen rol en bevoegdheid.

Meer duidelijkheid over de gezamenlijke opgave

A light blue downward-pointing arrow connects the first box to the second box.

Meer regie op keuzes in de planvorming

A light blue downward-pointing arrow connects the second box to the third box.

Meer samenhang in de sturing en ondersteuning

Wat staat ons te doen? Waarin moet werkwijze in voorzien?

- Weloverwogen keuzes maken over de verdeling van energie:
 - Welke energiedragers (elektriciteit, koolstof, waterstof, warmte)
 - Onder welke voorwaarden
 - Voor welke sector
 - En daarmee welke energie-infrastructuur waar in te passen
- Keuze van energiedrager en -infrastructuur beter koppelen aan
 - Ruimtelijk-economische ontwikkelingen
 - Maatschappelijke ontwikkelingen
- Per schaalniveau weten wat te doen staat inclusief onderlinge afstemming
- Duidelijkheid in rollen en bevoegdheden per schaalniveau

Resolutie “*Uitgangspunten Interbestuurlijke Samenwerkingsagenda Energiesysteem (ISA)*”

Wederkerigheid:

- De overheden hebben een **gezamenlijke verantwoordelijkheid** bij de vormgeving van het toekomstig energiesysteem, op basis van een **afweging van de publieke belangen uit het Nationaal Plan Energiesysteem**
- Invulling van de toekomstige afspraken dienen te berusten op de wederkerigheid tussen overheden
- Wederkerigheid gaat erom dat wij **afhankelijk zijn van elkaars inzet**. Afspraken zijn **niet top-down maar worden gezamenlijk vormgegeven** en wij begrijpen elkaars belangen en positie.
- Wederkerigheid betekent dat wij niet alleen samen doelen stellen maar elkaar nodig hebben en elkaar, door het oplossen van knelpunten, in staat stellen om deze doelen te halen.

Gelijk speelveld:

- Voor een effectieve en efficiënte uitvoering is een **gelijkwaardig speelveld** tussen overheden noodzakelijk
- **Transparantie en gelijke toegang tot data** zijn cruciaal om integrale keuzes te kunnen maken.
- Keuzes worden gemaakt **passend bij het schaalniveau en conform het huis van Thorbecke**.

Investeren in energie- infrastructuur & Kapitalisatie netbeheerders

De investeringsopgave elektriciteitsinfrastructuur

- Wordt voor de periode 2024–2040 geschat op cumulatief €195 miljard
- Sommige gemeenten (en provincies) zijn aandeelhouders van de regionale netbeheerders.
- Deze investeringsopgave roept de vraag op hoe gemeenten – als aandeelhouder én als publieke partij – hierop moeten anticiperen.

Jaar/gebeurtenis	Gevolg gemeenten/netbeheerders
Tot ca. 1998:	netbeheerders volledig in publieke handen.
Elektriciteits- en Gaswet (1998):	scheiding van productie, levering en netbeheer → netbeheerders krijgen commerciële taken en rendementseisen.
Sindsdien:	gedeeltelijke privatisering/participatie door gemeenten en provincies; grotere focus op financiële efficiëntie en investeringsrendement.

Financiële en bestuurlijke vraagstukken

- Peiling:
 - Wie is aandeelhouder van een regionale netbeheerder?
 - Vanuit welke portefeuille(s) is betrokkenheid bij de netbeheerder?
- Welke rol ziet u voor gemeenten in deze financiële verantwoordelijkheid?
- Status quo behouden? Of nadenken over andere vormen van kapitaalverstrekking of samenwerking?
- Wat betekent deze opgave voor gemeenten die wel of geen aandeelhouder zijn?
- De vraag naar inbreng van eigen vermogen voor de netbeheerders stijgt: hoe houd je de betaalbaarheid van het energiesysteem in balans met de rendementseisen van aandeelhouders?

A hand holding a smartphone with the VNG logo on the screen. The background is a soft, out-of-focus image of a hand holding a smartphone.

Dank!

De VNG neemt de opgehaalde punten mee in de verdere gesprekken met het rijk, IPO, Netbeheer Nederland en alle andere partners.

Voor vragen, neem contact op met:

manouk.staal@vng.nl

niels.hanskamp@vng.nl